

BS Ngô Thị Vinh Giới Nhóm Bán Cáu Long & VN 2020 Mekong Group: 2012 Với 'Tinh Thần Mekong', Lưu Với Chúng Ta Cùng Phát Triển

Các quốc gia thành viên ký kết cùng đồng ý là “bằng mọi cách ngăn phòng tránh, làm nhß hay giảm thiểu những hậu quả tác hại trên môi trường... do phát triển và xây dựng Lưu với Sông Mekong.” Điều 7 trong “Hiệp ước Hợp Tác Phát Triển Bán Với Lưu Với Sông Mekong” 1995 “Sông Mekong đang bị đe dọa nghiêm trọng vì sự lạm dụng nguồn nước và hậu quả của biến đổi khí hậu. Nếu không có một chính sách khai thác thích hợp và hợp lý các nguồn tài nguyên sông Mekong, con sông hùng vĩ này không thể nào sống còn”. Abhisit Vejjajiva, Hua Hin MRC Summit 2010.

Ná Báng thßy đißn vùng Hß Lưu

Khai thác thủy điện không phải chỉ có trên con sông Lancang – tên địa phương của sông Mekong thuộc lãnh thổ Trung Quốc, mà ngay vùng hạ lưu cũng đang có hiện tượng “nß bùng nổ thủy điện / explosion of hydropower”. Chẳng riêng nước Lào nhỏ bé [diện tích chỉ bằng một phần tư bang Utah của Mỹ, dân số khoảng 6.5 triệu, ít hơn cả dân số thành phố Sài Gòn] vậy mà đã có hơn 77 dự án đập trên các phụ lưu và dòng chính sông Mekong, hoặc đã hoàn tất, hoặc đang xây hoặc sắp được triển khai. Phần lớn những dự án sản xuất điện Triu Thßt Voi “Lane Xang – the land of a million elephants” này là nhằm thu ngoại tệ, đồng thời đáp ứng nhu cầu năng lượng ngày càng gia tăng [10-15% mỗi năm] của hai nước láng giềng là Thái Lan và Việt Nam.

So với trái cây, khai thác thủy điện sông Mekong nay có phần dễ dàng hơn khi mà nguồn tài nguyên tự nhiên có thể được khai thác ngay hàng ngày mà không cần phải chờ đợi vì phần lớn các tài nguyên này đã được chuyển giao cho các tổ chức tài chính quốc tế như Ngân hàng Thế giới/World Bank, Ngân hàng Phát triển Á châu/ADB.

Nhưng rõ ràng việc có rất nhiều khiếm khuyết trong các dự án đập hồ trên dòng chính sông Mekong. Thứ nhất là khả năng di cư của các loài động vật hoang dã ra sao cùng với chu kỳ đập thủy điện nguồn nước Trung Quốc, và không ai biết được là liệu có được lợi ích hay không đối với hành các turbines quanh năm nhằm bơm nước cho các con đập [cũng là bơm nước tưới]; khi mà công ty xây đập chỉ biết xây đập mà không có kế hoạch thủy điện.

Giới lãnh đạo các quốc gia Mekong, phần do thiếu hiểu biết hoặc cố tình không biết / wilful ignorance – theo ngôn ngữ của Milton Osborne, [5] nên chỉ thấy nhu cầu điện, mà không quan tâm gì tới hậu quả nghiêm trọng lâu dài mai sau. Cộng dân trong lưu vực sông Mekong liệu có hạnh phúc hơn không với những bước phát triển không bền vững/unsustainable development như hiện nay. Những người dân Lào hiện hòa, từ bao nhiêu ngàn năm nay – Con Sông Mẹ / Mea Nam Khong [tên Lào Thái của con sông Mekong] luôn luôn là mạch sống của họ với phong phú nguồn cá và lúa gạo. Nay thì sông cạn kiệt và an ninh bị đe dọa, đang bị các chính trị gia / hay đúng hơn là thiêu hủy lãnh đạo xem dân họ như quá khứ, nên cần mau chóng “canh tân”, bằng tay khai thác nguồn thủy điện cho dù có những bằng chứng là họ đang giết chết Con Sông Mẹ. Nông và ngư dân Lào thì không được biết về mặt hiểm họa, họ lại không có tiếng nói và nếu có thì với mặt chính quyền “không dân chủ” tiếng nói họ cũng chẳng được lắng nghe.

TẠI CON ĐẬP XAYABURI TẠI ĐÓN SAHONG

Xayaburi đã và đang gây tranh cãi vì là con đập dòng chính đầu tiên vùng hạ lưu đang được Lào và Thái Lan xây dựng. Tuy nhiên cũng nên ghi lại đây là cho dù Hội Nghị Ủy Hội Sông Mekong tại Siem Reap [12/08/2011] đã có quyết định tạm hoãn dự án đập Xayaburi, nhưng Lào thì không bày tỏ mặt cam kết là sẽ ngừng xây con đập này. Surasak Glahan, phát ngôn viên của Ủy Hội Sông Mekong / MRC cho biết là :“Trong Hội nghị Siem Reap, phái đoàn Lào đã không đề cập gì tới dự án đập Xayaburi.” Và Ủy Hội Sông Mekong và các quốc gia thành viên khác đã chính thức gọi văn thư tới chính phủ Lào yêu cầu cung cấp thông tin về con đập Xayaburi nhưng không được hồi âm.

Nay tên con đập Don Sahong cũng đang rất được chú ý và nhắc tới; tuy là con đập nhỏ hơn của nam của đất Lào, sát biên giới Cam Bốt khoảng cách chỉ hơn 1 km, nhưng lại được xây dựng ngay trên thác Khone, nơi được coi như một khu bảo tồn sinh thái phong phú nhất / global diversity value, nơi có triển vọng được xem là vùng Đất ngập nước Ramsar / Ramsar Wetlands có

tổ chức quan trọng toàn cầu [Ramsar Convention on Wetlands là một thỏa thuận liên quốc gia được ký kết tại Ramsar [02/ 02/ 1971] bên nam biển Caspian của Iran, với mục đích bảo tồn và khai thác bền vững các vùng đất ngập nước qua sự hợp tác giữa các cấp địa phương, cấp vùng, quốc gia và quốc tế]. Và hiện nay, thác Khone cũng là trung điểm của các loài di cư từ Biển Hồ Cam Bốt ngập nước dòng lên rất xa trên khúc sông Mekong thuộc lưu vực Lào Thái để sinh sản. Đi qua thác, các loài cá phải bơi qua các kênh nhỏ /channels thác Khone – nơi có hàng ngàn đê nhỏ với chức năng chặn nước chảy ngược lại có vài kênh nhỏ chính là cá có thể bơi qua đê để lên thượng lưu, trong đó quan trọng nhất phải kể tới con kênh Hou Sahong dài 7 km từ đê Don Sahong đến đê Don Sadam, vì kênh nhỏ này rộng và cũng có nhiều quần thể cá có thể bơi ngược dòng ngay cả trong mùa khô. Dự án Don Sahong cũng có thể làm tuyệt chủng / extinction hai loài cá hiếm quý Pla Beuk / Pangasianodon gigas và Irrawaddy Dolphin, được coi là hai chủng loài quan trọng / flagship species biểu tượng cho sự lành mạnh của hệ sinh thái Sông Mekong.

Đã có rất nhiều chứng cứ là con đập thủy điện Don Sahong, tuy chiều cao khoảng 30-32 m với công suất 240-360 MW [nhỏ nhất so với 11 dự án dòng chính vùng hạ lưu] nhưng lại có tác hại vô cùng trên toàn hệ thống sinh thái nhất là đối với lưu vực cá phong phú của con sông Mekong, vì đây là điểm quy tụ của các loài di cư /migratory fish trên sông Mekong. Phần lớn lượng cá mà người dân Lào và Thái bắt được trên thượng lưu cũng là từ các loài di cư ở thượng lưu thác Khone. Các lưu vực cá của các phụ lưu lớn sông Mekong như sông Mun [Thái], sông Xedon, sông Xebanghieng [Lào] cũng phụ thuộc vào các loài di cư từ vùng hạ lưu thác này. [4]

Giới am hiểu và theo dõi tình hình nước Lào, nhận thấy những hợp tác con đập Don Sahong có một lịch sử lâu dài hơn nhiều, phần ảnh hưởng đến cái tên đặt theo lãnh địa của vua Lào. Nhà nước Lào tuy là một chính quyền độc lập, nhưng Công ty Sông Lào, giới mô hình Việt Nam – nhưng vẫn không tránh được nét phong kiến gia đình trị trong hệ thống này. Điểm hình là quy định của gia đình Siphadone phía Nam Lào. Khamtay Siphadone tuy không còn là trung tâm Lào [1998 – 2006], nhưng gia đình ông thì vẫn nắm giữ đó và cả sau này vẫn có thế lực lãnh một tỉ lệ lớn vốn và quyền lực phía Nam, trong đó có vùng thác Khone hay còn có tên gọi là Thiên Đào / See Phan Done thuộc tỉnh Champasak. Rồi sau, vào giữa thập niên 90s, gia đình Siphadone đã cho phép công ty Mã Lai xây dựng một trung tâm du lịch tráng lệ phía trên vùng thác Khone: bao gồm một khách sạn 5 sao với 2,000 buồng, một sân Golf 18 lỗ với hai sông bài và cả một sân bay có thể đón loại phi cơ Boeing 737. Dự án này phải tạm ngưng do cuộc khủng hoảng tài chính Á Châu 1997. Nhưng rồi một kế hoạch khác cũng có liên hệ tới dự án khu du lịch, do người con trai của Khamtay Siphadone, nguyên trưởng tỉnh Champasak, ký kết với một công ty Mã Lai khác có tên là Mega First Corporation Berhad, tiến hành xây dựng thủy điện Don Sahong ngay trên thác Khone nhằm cung cấp điện cho khu du lịch mà phần lớn số vốn là của gia đình Siphadone và cả bán điện cho Cam Bốt và Thái Lan.

Thủy điện của tôi hiện nay của con đập Don Sahong trên sông Mekong và tôi và cá của Cam Bốt nên cuối năm 2007, Ủy ban Quốc gia Mekong Cam Bốt / Cambodian National Committee đã gửi thư phản đối tới chính phủ Lào, nhưng hoàn toàn “không được hồi âm”. Tháng 11, cũng năm 2007 tôi Hội nghị Siem Reap, phái đoàn Cam Bốt và các tổ chức NGO mới lần đầu tiên lên tiếng phản đối dự án đập Don Sahong, và yêu cầu đáp ứng từ Ban Thư ký Ủy hội Sông Mekong / MRC Secretariat, và sau đó thì MRC cũng gửi báo cáo về giá trị “nhưng nhìn nhận như trích / critical” về con đập Don Sahong tới chính phủ Lào, và mới lần đầu tiên báo chính phủ Lào “coi như không có” và vẫn còn tiến hành ký kết báo cáo Hợp đồng Dự án Phát triển / Project Development Agreement với công ty Mã Lai Mega First để tiếp tục triển khai con đập thủy điện Don Sahong. Thủ tướng Cam Bốt Hun Sen cũng đã tới Lào [03/2008] để thảo luận về dự án đập Don Sahong do ảnh hưởng di sản văn hóa và môi trường của Cam Bốt. Nhưng sau đó, theo Milton Osborne với lý do thật khó hiểu là Ủy ban Quốc gia Mekong Cam Bốt nhận được chỉ thị là phải ngăn chặn công khai / public criticism dự án đập Don Sahong [5].

[Tôi cũng nên ghi lại đây là Cam Bốt cũng có dự án đập thủy điện Sambor – cùng với Don Sahong, được coi như một trong hai “tuyệt vời” đối với các loài cá sông Mekong]

Điều đó có nghĩa là dự án đập Don Sahong sẽ vẫn còn được tiến hành và chính phủ Lào thì được chia 20% cổ phần / shares của dự án. Don Sahong tuy nhiên hiện nay con đập phải nằm trên đất Lào, nhưng tôi có tầm quan trọng của một “phát súng thi ân / coup de grâce” đối với cộng đồng người cá nước ngọt phong phú nhất của hành tinh này, có nghĩa là mất 80% nguồn protein của hàng triệu người dân phải chuyển vào nguồn cá [3 triệu tấn / năm], và sẽ ảnh hưởng lâu dài đến nguồn tài nguyên dinh dưỡng và đã thiêu hủy hàng triệu bao năm rồi.

“Cho dù các quốc gia Mekong khác nói gì đi nữa, thì họ – đây là Lào và Thái, vẫn quyên tâm tiến hành trong năm 2012 này.” Một câu viên chức trong phân bộ thủy điện Lào, phát biểu với yêu cầu được công nhận danh, là chính phủ Lào đã dứt khoát có quyết định xây con đập Xayaburi.

Piaporn Deetes, đồng hợp viên truyền thông Thái Lan của tổ chức Mạng lưới Sông Quốc tế / IRN đã nhận được:

“Cảnh hoang tàn bên ngoài tôi theo dõi của Ủy hội Sông Mekong, Thái Lan và Lào đã gây tổn thương cho tinh thần hợp tác vùng và nhưng nguyên tắc của Hiệp định Sông Mekong 1995; và cũng không có gì ngạc nhiên về sự vắng mặt của những mặt của công ty xây đập Ch.Karnchang để tiến hành, và cũng là điều khó có thể chấp nhận được khi chính phủ Thái đã cúi mình trước tổ đoàn xây đập thay vì phải báo và quyên lòng của dân chúng.”

Phillip Hirsch, giám đốc Úc Châu của Trung Tâm Tài Nguyên Mekong, thu hút ở Sydney cho rằng “Không chỉ có những mất mát về hệ sinh thái; nhưng con đập còn có những ảnh hưởng tác hại to lớn về môi trường kinh tế. Theo một cuộc khảo sát mới đây, cái giá về kinh tế phải trả cho tổn thất về môi trường có thể lên tới 274 triệu MK.” [8]

Không những thế, Lào còn thông báo cho Ủy hội Sông Mekong / MRC để tiến hành các dự án khác trên dòng chính và phụ lưu sông Mekong. Tôi nghĩ rằng rất vô lý nhưng điều này thì vẫn còn xảy ra!

Và rõ ràng, những mất mát về môi trường riêng của nhà nước Lào, nhưng có tính cách liên tục và nhất quán: Không nghe, không hỏi đáp, vẫn tiến hành: đó là cách hành xử không thể gọi là văn minh

trong bang giao quÉ cÉ thÉ kÉ 21 này. Chánh phÉ Lào đã chÉng tÉ là không tôn trÉng tinh thÉn cÉa ĐiÉu 7 trong "HiÉp Éc HÉp Tác Phát TriÉn BÉn VÉng LÉu VÉc Sông Mekong" 1995 đã ký kÉt và đÉn phÉng chÉn quyÉn lÉi riêng tÉngÉn hÉn nhÉng vÉi cái giá phÉi trÉcÉa các nÉc lân bang. Cho đÉn nay nhÉng khuyÉn cáo và khÉ năng điÉu hÉp cÉa MRC đã hÉn mÉt lÉn tÉ ra vô hiÉu.

TÉNGHIÊN CÉU “LÉi BÉt VÀ NUÔI CÉY 2008”

Cách đây hÉn 3 năm [12/2008] Ban ThÉ Ký Éy HÉi Sông Mekong cho Én hành bÉn nghiên cÉu vÉi nhan đề “LÉi BÉt và Nuôi CÉy / Catch and Culture” đã nêu ra 5 câu hÉi vÉn nÉn nhÉ sau: (1) ĐÉc tính và tÉm quan trÉng cÉa các đoàn di ngÉ / fish migration trên sông Mekong ra sao? (2) Énh hÉng rào chÉn cÉa nhÉng con đÉp trên các đoàn di ngÉ ra sao? (3) HiÉu quÉcÉa các đÉng đÉn cá / fish-passage facilities ra sao vÉi các đoàn di ngÉ lÉi ngÉc dòng? (4) HiÉu quÉcÉa các đÉng đÉn cá / fish-passage facilities ra sao vÉi các đoàn di ngÉ xuôi dòng? (5) Làm sao đÉn bù thiÉt hÉi cho ngÉ dân bÉ mÉt mát nguÉn cá do nhÉng con đÉp?

GiÉi đáp và cũng là kÉt luÉn cÉa bÉn nghiên cÉu cho rÉng: (a) NguÉn cá và tài nguyên con sông Mekong có tÉm quan trÉng cÉ bÉn đÉi vÉi nÉn kinh tÉ và xã hÉi cÉa các quÉc gia Mekong và nhÉng cÉng đÉng cÉ dân vùng hÉ lÉu; (b) Khác vÉi nhÉng con đÉp phÉ lÉu, nhÉng con đÉp dòng chính sông Mekong nhÉt là vÉi nhÉng con đÉp nÉi khúc giÉa và khúc đÉi sông Mekong vùng hÉ lÉu sÉ có Énh hÉng tác hÉi lÉn lao hÉn nhiÉu; (c) Các chuyên gia cÉa nhóm nghiên cÉu cho rÉng khÉ năng chÉ tÉo loÉi “turbines thân thiÉn vÉi cá / fish friendly turbines” hay đÉng đÉn cho cá cho dù vÉi tên gÉi gì đi nÉa [nhÉ bÉc thang cá / fish ladders, thang nâng cá / fish lifts, hay đÉng đÉn cá / fish passages] thì hiÉu quÉcÉa chỉ có trên lý thuyÉt do tÉm vóc quá lÉn lao cÉa các đoàn di ngÉ trên dòng chính sông Mekong. MÉt ví dÉ vÉ thÉ nghiÉm thang cá đã thÉt bÉi nÉi đÉp Pak Mun [Thái Lan] vào thÉp niên 90 cho dù các đoàn di ngÉ nhÉ hÉn rÉt nhiÉu, nguyên do cá sông Mekong không phÉi là chÉng loÉi cá Salmon nhÉ É BÉc MÉ nên không có khÉ năng nhÉy đÉp đÉ vÉ nguÉn. [2]

TÉI BÉNG LÉNG GIÁ MÔI SINH CHIÉn LÉC 2010

TiÉp theo tài liÉu “LÉi BÉt và Nuôi CÉy”, Ban ThÉ Ký Éy HÉi Sông Mekong đã yêu cÉu Trung tâm QuÉc tÉ QuÉn lý Môi trÉng/ICEM/ International Centre for Environmental Management [là mÉt cÉ quan tham vÉn đÉc lÉp cÉa Úc] hÉ trÉ cho Ban ThÉ ký Éy HÉi Sông Mekong thÉc hiÉn mÉt cuÉc khÉo sát “LÉng giá Môi trÉng ChiÉn lÉc/ SEA / Strategic Environment Assessment” đÉi vÉi các đÉ án thÉy điÉn dòng chính Sông Mekong vùng hÉ lÉu. Công trình đÉc thÉc hiÉn

qua những cuộc nghiên cứu kéo dài hơn 14 tháng, với sự cộng tác mạnh mẽ của Ban Thư ký Ủy Hội Sông Mekong, Ủy ban Mekong Quốc gia của 4 nước thành viên, các nhóm xã hội dân sự, khu vực tư nhân và các nhóm lợi ích khác, nhóm họp Ban Thư ký Ủy Hội Sông Mekong mở tập họp những thông tin cần thiết.

Bản báo cáo có nói tới những lợi ích tiềm năng thủy điện khoảng 13,500 MW cho các chương trình phát triển kinh tế, xóa đói giảm nghèo, và vốn để giảm phát thải khí CO₂ so với các dự án khai thác nhiên liệu hóa thạch. Nhưng SEA cũng nêu ra những rủi ro lâu dài cùng với những nguy hiểm tích lũy / cumulative risks của các con đập dòng chính. Những con đập này có thể gây tác hại sâu rộng trong bối cảnh phát triển bền vững và những “rủi ro không thể hồi phục” trên đời sống của nhiều triệu người dân trong lưu vực / basin. [1]

NHỮNG RỦI RO NHỮNG CHUỖI ĐẬP HẠ LƯU / SEA:

1/ Bị chặn dòng chảy và Bị chặn cửa của con Sông:

Những con đập sẽ bị chặn hơn nữa chi lưu dài của con sông vùng hạ lưu thành chuỗi những hồ chứa tù đọng và gây bị chặn dòng chảy những khúc sông phía dưới các con đập. Và con sông sẽ không còn giữ được “nhịp đập / flood pulse” theo mùa, cũng là yếu tố sinh tồn của Bị chặn Hồ và con sông Tonlé Sap.

2/ Những rủi ro tới Nguồn Cá và An toàn Thực phẩm:

Những con đập sẽ ngăn chặn các đoàn di cư / migratory fishes, thu hẹp diện tích các vùng đất ngập / wetland areas và làm bị chặn và hủy hoại sinh cảnh thiết yếu của các loài cá sông Mekong. Những bị chặn này sẽ làm mất tới 42% lượng cá được đánh bắt với 500 triệu người dân MK mỗi năm. Với hầu như là những rủi ro tiêu cực tới phạm vi chết của cá sông và sự an toàn thực phẩm bị đe dọa nhất là với Campuchia do cá là nguồn protein chính của đa số người dân Campuchia. Toán Lượng giá Môi Trường của Chi nhánh của SEA đã cho rằng không có kế hoạch nào có thể thay thế hay bù đắp tổn thất nguồn cá thiên nhiên phong phú này. Bị chặn những hệ sinh thái vốn hoàn toàn thất bại của các thang cá nước đập Pak Mun trên sông Mun, mất phần lớn của sông Mekong.

3/ Đe dọa tính Đa dạng của Hệ Sinh thái:

Do những thay đổi làm bị chặn dòng con sông, gây rời bỏ dòng chảy và cả môi trường nước, tính phong phú và đa dạng của hệ sinh thái sông Mekong bị đe dọa, với hơn 100 loài cá bị lâm nguy / endangered species, trong đó có các loài quan trọng / flagships species bị đe dọa cho hệ sinh thái lành mạnh của sông Mekong như loài cá Irrawaddy Dolphin, cá Pla Beuk khổng lồ / Giant Mekong Catfish nặng tới hơn 300 kg – cả hai đang có nguy cơ bị tuyệt chủng / extinction.

4/ Thay đổi hệ Sinh thái Trái đất:

Vị trí gần ngã ba đường tích đất đai trồng trọt và các khu rừng vùng hạ lưu sông Mekong được công nhận là Vùng Đa dạng Sinh thái Chứa / Key Biodiversity Zones; và trong đó 5% là Khu Bảo tồn Quốc gia / National Protected Areas và các Vùng Đất Ngập / Wetlands site được công bố và theo Quy định Ramsar. Những con đập gây lũ lụt sẽ nhấn chìm những vùng đất ngập gây ảnh hưởng trên hệ sinh thái động vật và thực vật / fauna and flora của hành tinh này. Cần thêm vị trí trồng trọt cấp độ đường và những mạng lưới để ngăn chặn cũng gây hậu quả thêm cho sinh cảnh trong vùng.

5/ Tác động Nông nghiệp:

Sản xuất nông nghiệp sẽ tác động hơn 5 triệu u MK/ năm do đất ngập lụt các con đập, do mất phù sa vì bị giữ lại trong các hồ chứa làm tăng nhu cầu xử lý phân bón hóa học tác động thêm 24 triệu u MK/ năm; mất nguồn canh tác ven sông / riverbanks gardens tác động 21 triệu u MK/ năm trong khi dự án dân thực địa bù đắp được 15 triệu u MK/ năm trên 50 triệu u MK đất thoát và kinh tế nông nghiệp.

6/ Giảm Trồng rừng Phù sa:

Những đập phù sa trong dòng chảy giảm 50% sẽ gây hậu quả nghiêm trọng trong tiến trình chuyển đổi các dòng chảy chất dinh dưỡng như phốt phát / phosphorous và đạm / nitrogen từ các bón cho các dòng đất ven sông và các vùng châu thổ [Tonle Sap Cam Bốt, Đồng bằng Sông Cửu Long Việt Nam], ảnh hưởng sút giảm trong sản xuất nông nghiệp, từ nguồn cá trên sông và các vùng cửa duyên. Giảm trồng phù sa cũng làm mất cân bằng dòng chảy, gây sụt lún các bờ sông, các vùng ven biển và đã bắt đầu thay đổi đáng kể do thay đổi khí hậu/ climate change.

7/ Đe dọa cuộc sống con người, Văn hóa cộng đồng và Dân cư :

Những con đập sẽ gây bất ổn cho cuộc sống và đe dọa an toàn thực phẩm của hơn 40 triệu u cư dân phụ thuộc vào nguồn cá phong phú của con sông Mekong; cần thêm vị trí ảnh hưởng mất đất đai nông nghiệp cùng với ảnh hưởng tích lũy của biến đổi khí hậu càng làm trầm trọng thêm tình trạng an ninh lương thực trong toàn vùng. Những con đập có thể làm thay đổi vĩnh viễn nếp sống văn hóa cộng đồng, gia tăng số bất bình đẳng dân cư nghèo khó, ảnh hưởng tới mức tiêu thiên niên kỷ là xóa đói giảm nghèo toàn cầu.

8/ Và Các Dự xuất: Tóm Hoãn 10 Năm

SEA cũng đưa ra những dự xuất làm cách nào để triển khai một cách tối ưu các dự án đập trong phát triển kinh tế, công bằng xã hội và bảo vệ môi trường trong lưu vực. Và do những bất trắc của những dự án các dự án, SEA đã đề nghị tóm hoãn trong 10 năm [2010-2020] để có thời gian nghiên cứu thêm và bổ sung những khiếm khuyết. [1]

Kết luận của SEA / Lưu ý Giá Môi Sinh Chiếm Lưu không thể không gây ngạc nhiên. Đó là,

nhóm hộ nông nghiệp lợi ích kinh tế của các dự án trồng cây không phải là dân chúng mà là một thị trường các tài phiệt và công ty xây dựng. [6] Một dòng chính Mekong không bị ngừng mà chỉ vì nông dân còn ít nhất trong vòng một thập niên theo yêu cầu của toán đức nhiêm SEA / Liên minh Giá Môi Sinh Chiếm Lợi của phi lợi nhuận coi là một mặt thành quả thắng lợi cho mọi phía / Win-Win Strategy, cho mọi quốc gia trong lưu vực. Khoảng thời gian 10 năm này sẽ được vận dụng để khảo sát thêm nhóm gia tăng sinh lợi và biến đổi sinh thái phức tạp và cũng rất mong manh của lưu vực sông Mekong cùng với những tác hại của những dự án dự có thể gây ra. Xa hơn nữa, là có thể tìm được gì pháp thay thế cung ứng nhu cầu đi nữa mà không cần tới những con đập dòng chính / mainstream dams với những tác hại nghiêm trọng như vậy.

Theo Jeremy Bird, nguyên Giám đốc điều hành Ban Thúc đẩy Hợp tác Sông Mekong, thì bản trình bày SEA này là một trong những báo cáo phức tạp nhất được tiến hành cho một Lưu Vực Sông Quốc Tế, và đã cho thấy giá trị của việc hợp tác giữa các nước thành viên MRC trong những vấn đề rất nhiều ý nghĩa. Thêm một điều đáng chú ý là khi cuộc nghiên cứu SEA hoàn tất thì MRC vẫn rất dè dặt khi phê bình và cho rằng các kết luận và khuyến cáo của SEA không phải là quan điểm của Ủy hội Sông Mekong. [Sic]

2012 ỦY HỘI MEKONG TRÁCH NHIỆM KHÚC RƠ THÁI THÁCH

Mekong là một con Sông Quốc Tế / International River, với nguồn tài nguyên mà tất cả các quốc gia ven sông đều có quyền cùng chia sẻ chứ không chỉ dành cho các nhóm tài phiệt hay một quốc gia riêng lẻ nào. Những trong thực tế, cùng là những nước ven sông nhưng mọi quốc gia lại có những ưu tiên và phát triển khác nhau và những quyền lợi mâu thuẫn. Có thể thấy rõ điều này, Trung Quốc trước đây sau sự tiếp xúc hoàn tất chuỗi 14 con đập Bởn Thảm Vân Nam / Mekong Cascade của họ, cho dù họ đưa ra sao đi nữa với lưu vực dưới sông Mekong / Lower Mekong Basin. Nay tới giai đoạn “nỗ lực thay đổi” với 12 dự án đập trên dòng chính sông Mekong vùng hạ lưu, cho thấy toàn bộ sinh thái thái của con sông Mekong đang lâm nguy.

Trong quá khứ, Ủy hội Sông Mekong đã khá thành công trong việc tái phân bổ các dự án dự phòng đi nữa. Các nhà hoạt động môi sinh kêu gọi tinh thần trách nhiệm của tất cả các liên chính phủ này. “Ủy hội cần chung tay là một tổ chức hữu ích cho quần chúng, chứ không phải là cho các nhà đầu tư,” Surichai Wankaew, giám đốc Viện Nghiên cứu Xã hội Đới với Chulalongkorn, Thái Lan nói tiếp “Nhiệm vụ Ủy hội thay đổi, thay vì ‘tạo thuận / facilitation’ cho việc xây dựng, thì nay phải là ‘diễn đàn / platform’ cho các dân bản địa và những người nói lên mối quan tâm của họ”. Cũng trước đó, đã có hơn 200 tổ chức môi sinh từ 30 quốc gia yêu cầu Ủy hội và các nhà tài trợ ngừng ngay các dự án xây dựng.

Nay qua công trình “Liên minh Giá Môi Sinh Chiếm Lợi / SEA”, những nguyên nhân tiêu cực về kinh tế xã hội và môi sinh của các con đập dòng chính hạ lưu đã được xác định và công khai hóa, cũng đã có thêm nhiều tổ chức hoạt động môi sinh lên tiếng, nêu rõ những tác hại nghiêm trọng và lâu dài trên hàng triệu người dân sống bên bờ nguồn nước, nguồn cá của dòng sông Mekong.

Trong một giai đoạn và hoàn cảnh các đoàn thể hiện nay, một tin vui là sau Jeremy Bird đã miễn nhiệm, Ủy Hội Sông Mekong và ban nhiệm Hans Guttman, một công dân Thụy Sĩ làm Giám đốc điều hành mới tại Ban Thư ký Ủy Hội Sông Mekong.

Guttman, được đánh giá là có khả năng quản trị, với 20 năm sống trong khu vực, từng điều hành 50 cơ quan phát triển tại các quốc gia Mekong khác nhau từng thời kỳ cũng làm việc với Liên minh các Vùng đất Ngập / Wetlands Alliance, từng là người điều hành Chương trình Môi trường trong 6 năm từ 2001 đến 2007. Với hơn một chục bài viết đã được công bố, ông còn được biết đến trong vùng là một chuyên gia hàng đầu về quản lý các nguồn tài nguyên nước ở Lưu vực Mekong. Guttman bắt đầu nhiệm vụ mới ngày 14 tháng 11 năm 2011, để lãnh đạo một đội ngũ gồm 150 nhân viên và giám sát 2 văn phòng của Ban Thư ký Ủy Hội Sông và Nam Vang giữa một thời kỳ đang ngổn ngang những áp lực và thách thức. [10]

MỘT TINH THẦN SÔNG MEKONG

Người ta hy vọng với những kinh nghiệm đã có tại Ủy Hội Sông Mekong từ nhiều năm, báo đảm cho Guttman có được sự hiểu biết về những vấn đề mang tính quy tắc như đối với tất cả các nước, sẽ giúp ông lãnh đạo một cách hiệu quả vào thời điểm cam go trên một vùng chính trị địa / geopolitics đang có rất nhiều biến động và chuyển hóa như hiện nay.

Hai thách thức mới và phức tạp lâu dài của Guttman, cũng là của toàn thể Ủy Hội Sông Mekong sau quá trình hoạt động hơn 16 năm [1995-2012] là làm sao:

(1) Thuyết phục các quốc gia thành viên Ủy Hội Sông Mekong tôn trọng tinh thần "Hiệp ước Hợp Tác Phát Triển Bền Vững Lưu Vực Sông Mekong" 1995 "Các quốc gia thành viên ký kết đồng ý là "bằng mọi cách phòng tránh, làm như hay gì mà thiêu hủy những khu vực tác hại trên môi trường... do phát triển và xáo trộn Lưu vực Sông Mekong." Theo Điều 7 Mekong 1995.

(2) Thuyết phục các chính phủ Lào tôn trọng một trật tự vùng, bằng cách tuân thủ theo đồng nghĩa của SEA là tìm kiếm thỏa thuận các dự án dự phòng chính trong 10 năm để có thời gian nghiên cứu thêm và bằng chứng những khiếm khuyết.

(3) Hiện thực hóa "Kế hoạch Chiến lược 2011-2015 / MRC Strategic Plan", tăng cường và mở rộng hợp tác với các quốc gia thượng nguồn Lancang-Mekong trên quy mô "Toàn Lưu Vực / Whole of basin approach", chuyển là Trung Quốc, nước sở hữu gần nửa chiều dài con sông Mekong những lợi ích làm thành viên của Ủy Hội Sông Mekong mở rộng. [9]

Thị trường và vớt t đ qua đ các b các th thách trên s là m t thành qu to l n không ph i ch c a cá nhân ông Hans Guttman, mà cũng là “lý do hi n h u / raison d’être” c a t ch c có danh x ng là y H i Sông Mekong.

Nhi m v c a Guttman cũng s d dàng h n n u có thêm nhi u ti ng nói c a các các nhóm xã h i dân s . Ngo i tr Thái Lan, ti ng nói các nhóm xã h i dân s c a 3 qu c gia Mekong còn l i ph i nói là r t y u t. Riêng v i Vi t Nam, tuy ph i gánh ch u t t c h u qu suy thoái c a con Sông Mekong vì là qu c gia cu i ngu n, n u v n đ ng đ có đ c m t tri u ch ký trong s ngót 20 tri u c dân Đ ng B ng Sông C u Long, thì đó s là “m t ch n đ ng trong toàn vùng”. Nh ng đ n bao gi thì nh ng ng i dân Mi n Tây quanh năm c c nh c, s ng đ i m c nghèo khó y y m i c t lên đ c ti ng nói và đ n bao gi thì ti ng nói c a h m i đ c l ng nghe.

Con Sông Mekong s là m t s i dây n i k t các qu c gia ch không ph i là nguyên nhân gây chia r .Năm 2012, s là m t năm c a c v ng hàn g n/ healing process nh ng đ v , ph c h i ni m tin, ti n t i tri n v ng h p tác trong “Tinh Th n Sông Mekong / Mekong Spirit” nh m t m u s chung đ cùng nhau phát tri n, cùng nhau h ng t i m t t ng lai th nh v ng chung và hòa bình cho toàn vùng.

NGÔ TH VINH, MD
California 27/01/2012

Tham Kh o:

1/ Strategic Environmental Assessment of Mainstream Dams, MRC, Vientiane, Lao PDR, 17th Aug 2010 - 31st Dec 2010, <http://www.mrcmekong.org/news-and-events/consultations/strategic-environmental-assessment-of-mainstream-dams/>

2/ Catch and Culture – Fisheries Research and Development in the Mekong Region; MRC Vol 14, N.3; Dec 2008

http://ns1.mrcmekong.org/download/programmes/fisheries/Catch_Culture_vol14.3.pdf

3/ Modeling The Cumulative Barrier And Passage Effects Of Mainstream Hydro Power Dams On Migratory Fish Populations In The LMB

MRC Technical Paper No. 25; Dec 2009

<http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/technical/tech-No25-modelling-cumulative-barrier.pdf>

4/ The Don Sahong Dam: Potential Impacts on Regional Fish Migrations, Livelihoods and Human Health; Ian G. Baird, PhD – POLIS Project on Ecological Governance, University of Victoria, August, 2009

http://polisproject.org/PDFs/Baird%202009_Don%20Sahong.pdf

5/ The Mekong, River Under Threat; Milton Osborne, Lowy Institute for International Policy 2009

<http://www.lowyinstitute.org/Publication.asp?pid=1188>

6/ Testimony of Aviva Imhof, Campaign Director, International Rivers Before the Senate

Committee on “Challenge to Water and Security in Southeast Asia”, Sept 23, 2010 <http://foreign>

n.senate.gov/imo/media/doc/Imhof.pdf

7 / Foretelling the Mekong River's Fate: Key Findings of the MRC's Strategic Environmental Assessment on Mekong Mainstream Dams; IRN January 21, 2011 <http://www.internationalrivers.org/en/node/6129>

8/ Mekong Battle Delayed; Tom Fawthrop, The Diplomat, December 31, 2011 <http://the-diplomat.com/2011/12/31/mekong-battle-delayed/>

9/ MRC Annual Report 2010, MRC 2011 <http://www.mrcmekong.org/assets/Publications/governance/Annual-Report-2010.pdf>

10/ MRC appoints new Chief Executive Officer; Vientiane, Lao PDR, 14th Nov 2011 <http://www.mrcmekong.org/news-and-events/news/mrc-appoints-new-chief-executive-officer/>